

Sygn. akt I ACa 596/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Ewelina Jokiel (spr.)
Sędziowie:	SA Marek Machnij SA Ewa Tomaszewska
Protokolant:	sekr. sądowy Agnieszka Kisicka

po rozpoznaniu w dniu 26 listopada 2015 r. w Gdańsku na rozprawie
sprawy z powództwa Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta Stołecznego W.
przeciwko A. P. (1)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 27 lutego 2014 r. sygn. akt XV C 1371/12

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanej na rzecz Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwe podpisy

Sygn. akt I ACa 596/15

UZASADNIENIE

Powód Skarb Państwa – Prezydent Miasta Stołecznego W. wniósł o zasądzenie od pozwanej A. P. (2) kwoty 1.328.447,54 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 16 grudnia 2011r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanej kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Pozwana A. P. (1) w odpowiedzi na pozew wносиła o oddalenie powództwa oraz zasądzenie na swoją rzecz od powoda kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Wyrokiem z dnia 27 lutego 2014r. Sąd Okręgowy w Gdańsku zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1.328.447,54 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16 grudnia 2011r. do dnia zapłaty oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Sąd I instancji ustalił, że wyrokiem z dnia 18 czerwca 2009r. w sprawie II C 1023/07 Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie zobowiązał Skarb Państwa – Prezydenta Miasta Stołecznego W. do złożenia oświadczenia o następującej treści: „Skarb Państwa reprezentowany przez Prezydenta Miasta Stołecznego kupuje od A. P. (2), córki Z. i H., własność nieruchomości stanowiącej działkę gruntu nr ewid. 60/2 z obrębem 3-11-21, o powierzchni 2991m² położoną w W. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy M. prowadzi księgę wieczystą nr (...) za cenę 1.307.067 zł” (punkt I wyroku).

Ponadto Sąd zasądził od Skarbu Państwa na rzecz A. P. (1) kwotę 12.382,74 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 30 sierpnia 2007 roku do dnia zapłaty, umorzył postępowanie w części obejmującej żądanie nabycia działki ewidencyjnej nr (...) w obrębie 3-11-21, położonej przy ul. (...) w W. oraz żądanie zapłaty w części ponad kwotę 389.219 zł (pkt II wyroku), w pozostałej części oddalił powództwo (pkt III wyroku) i orzekł o kosztach procesu zasądzając od Skarbu Państwa na rzecz A. P. (2) kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt V wyroku).

Na skutek apelacji od wyroku z dnia 18.06.2009 roku, wyrokiem z dnia 18 maja 2010 roku w sprawie I ACa 151/10 Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zobowiązał Skarb Państwa reprezentowany przez Prezydenta Miasta Stołecznego W. do złożenia oświadczenia następującej treści: „Skarb Państwa reprezentowany przez Prezydenta Miasta Stołecznego W. nabywa od A. P. (2), córki Z. i H., własność nieruchomości stanowiącej działkę gruntu nr ewid. 60/2 z obrębem 3-11-21, o powierzchni 2991m² położoną w W. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy M. prowadzi księgę wieczystą nr (...) – za wynagrodzeniem 1.307.067 zł (jeden milion trzysta siedem tysięcy sześćdziesiąt siedem złotych)” oraz zmienił pkt 5 dotyczący kosztów w ten sposób, iż zasądził od Skarbu Państwa kwotę 4740 zł.

W dniu 14 czerwca 2010 roku Skarb Państwa Urząd Miasta Stołecznego W. dokonał przelewu na rzecz A. P. (2) kwoty 1.323.685,49 zł. Tego samego dnia przelano na rachunek pełnomocnika A. P. (2) R. U. kwotę 4740 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Na skutek skargi kasacyjnej Skarbu Państwa reprezentowanego przez Prezydenta Miasta G., Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 21 września 2011 roku w sprawie I CSK 721/10 uchylił zaskarżony wyrok w zakresie zmienionym wyrok Sądu Okręgowego w Warszawa-P. w W. z dnia 18 czerwca 2009 roku (pkt I), oddalającym apelację pozwanego (pkt II) i rozstrzygającym o kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym (pkt I) i w tej części przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego oraz umorzył postępowanie kasacyjne w pozostałej części.

Pismem z dnia 28 listopada 2011 roku Skarb Państwa – Prezydent Miasta Stołecznego W., w związku z uchyleniem przez Sąd Najwyższy wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 18 maja 2010 roku sygn. akt ACa 151/10, zwrócił się do A. P. (2) o dokonanie zwrotu w terminie 14 dni od otrzymania niniejszego pisma kwoty 1.323.707,54 zł przelanej tytułem nabycia nieruchomości przy ul. (...) oraz wynagrodzenia za bezumowne korzystanie oraz kwoty 4.740,00 zł przelanej tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższe pismo zostało odebrane przez A. P. (2) w dniu 1 grudnia 2011 roku.

Pismem z dnia 16 stycznia 2012 roku Skarb Państwa reprezentowany przez Prezydenta Miasta Stołecznego W. ponowił wezwanie o zwrot wypłaconej kwoty jak w piśmie z dnia 28.11.2011 roku.

Wyrokiem z dnia 18 stycznia 2012 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie w sprawie I ACa 1294/11 zmienił zaskarżony wyrok w części tj. w zakresie punktu pierwszego, drugiego i piątego w ten sposób, że powództwo oddała i zasądza od A. P. (2) na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 7.200,00 zł tytułem zwrotu kosztów

zastępstwa procesowego przed Sądem pierwszej instancji, oddalił apelację powódki i zasądził od A. P. (2) na rzecz Skarbu Państwa kwotę 10.800,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym i kasacyjnym.

Powyższy stan faktyczny Sąd I instancji ustalił na podstawie dowodów z dokumentów urzędowych i prywatnych złożonych do akt sprawy przez obie strony postępowania. Dowody urzędowe Sąd Okręgowy uznał za całkowicie wiarygodne albowiem zostały one sporządzone w prawem przewidzianej formie i przez uprawnione organy.

Sąd I instancji oddalił wnioski dowodowe zgłoszone przez stronę pozwaną gdyż nie pozostawały w związku z podstawą faktyczną i prawną powództwa, wynikającą z dyspozycji art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c.

Sąd zważył, że wprawdzie A. P. (2) toczy spory z Instytutem (...) S. W. w W. co do władztwa nad nieruchomością przy ul. (...) w W., jednakże okoliczność ta nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszego postępowania.

Następnie zważył Sąd I instancji, że powód oparł swoje roszczenia na normie art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. i następne.

Treść art. 405 k.c. stanowi, że kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to było niemożliwe do zwrotu jej wartości.

Zasada ta znajduje swe zastosowanie w szczególności do świadczenia nienależnego (art. 410 k.c.).

Z treści art. 405 k.c. wynika, iż do powstania zobowiązania z bezpodstawnego wzbogacenia może dojść wskutek różnego rodzaju zdarzeń zależnych bądź niezależnych od woli człowieka (w wypadku działań ludzkich mogą to być czynności prawne lub faktyczne), mianowicie: działania zubożonego, działania wzbogaconego, działania osoby trzeciej.

Przesłanki powstania zobowiązania z bezpodstawnego wzbogacenia są następujące:

- 1) uzyskanie korzyści majątkowej (wzbogacenie),
- 2) osiągnięcie korzyści z majątku innej osoby (zubożenie),
- 3) związek między wzbogaceniem a zubożeniem,
- 4) uzyskanie korzyści bez podstawy prawnej.

Nadto, wzbogacenie jednej osoby musi nastąpić kosztem innej osoby.

Zubożenie może zatem polegać, odwrotnie niż wzbogacenie, na zmniejszeniu aktywów lub na zwiększeniu pasywów zubożonego. Zubożenie jest więc w istocie uszczerbkiem majątkowym i pod tym względem bardzo przypomina szkodę majątkową jako przesłankę odpowiedzialności odszkodowawczej.

Natomiast brak podstawy prawnej oznacza taką sytuację, w której uzyskanie korzyści majątkowej nie znajduje usprawiedliwienia w przepisie ustawy, ważnej czynności prawnej, prawomocnym orzeczeniu sądowym albo akcie administracyjnym.

Szczególnym przypadkiem bezpodstawnego wzbogacenia jest nienależne świadczenie, w ramach którego w wyniku działania zubożonego następuje spełnienie świadczenia prowadzące do bezpodstawnego uzyskania korzyści przez inny podmiot. Co do zasady do nienależnego świadczenia stosuje się zasady określone w bezpodstawnym wzbogaceniu.

Stosownie natomiast do treści art. 410 § 2 k.c. świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Odnosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy podkreślił Sąd Okręgowy, iż w pierwszej kolejności wskazać należy, że bezspornym między stronami był fakt, iż w związku z zapadnięciem wyroku w sprawie I ACa 151/09 z dnia 18 maja 2010 roku utrzymującego co do zasady wyrok z dnia 18 czerwca 2009 roku w sprawie II C 1023/07 Skarb Państwa reprezentowany przez Prezydenta Miasta Stołecznego W. wypłacił na rzecz A. P. (2) orzeczoną w tym wyroku kwotę 1.303.067 zł oraz kwotę 4.740,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Następnie zaś wyrok ten (IIC (...)) został zmieniony wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18 stycznia 2012 roku w sprawie I ACa 1294/11, w ten sposób, że oddalono roszczenie A. P. (2) wobec Skarbu Państwa.

Wobec uchylecia podstawy prawnej, na mocy której Skarb Państwa wypłacił pozwanej sporną kwotę, pozwana obowiązana jest do jej zwrotu w oparciu o treść przepisu art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. tj. odpadnięcie podstawy prawnej spełnienia świadczenia.

Wskazać bowiem należy, że świadczenie spełnione na podstawie prawomocnego wyroku jest świadczeniem należnym, jednak późniejsze uchylene lub zmiana tego wyroku powoduje zmianę charakteru dokonanego wcześniej świadczenia, które staje się świadczeniem nienależnym i podlega obowiązкови zwrotu.

Powyższe znajduje potwierdzenie w wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 29 grudnia 2005 roku w sprawie I ACa 1062/05, który wskazał, iż uchylene lub zmiana prawomocnego wyroku sprawia, że spełnione na jego podstawie świadczenie jest nienależne w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego – art. 410 i n. k.c. (por. w. również Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 9 sierpnia 2013 roku I ACa 178/13).

Pogląd wyrażony w wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, jest nie kwestionowany tak w orzecznictwie jak i doktrynie. Uznawany jest za klasyczny przypadek świadczenia nienależnego, gdy odpadła podstawa prawna jego spełnienia.

Skoro zatem wierzyciel otrzymał świadczenia na podstawie wyroku wprawdzie prawomocnego, który jednak na skutek uwzględnienia skargi kasacyjnej został uchylony, winien liczyć się z obowiązkiem zwrotu tego świadczenia.

Sąd Okręgowy podzielił także pogląd powoda, że w niniejszej sprawie nie można mówić o naruszeniu zasad współzycia społecznego, na co powołuje się pozwana wnosząc o oddalenie powództwa w oparciu o art. 5 k.c., skoro powództwo dotyczy zwrotu nienależnego świadczenia. Powódka bowiem dysponuje kwotą, którą otrzymała jako zapłatę za nieruchomość przy ul. (...) i nie chce jej zwrócić, pomimo uchylecia wyroku, a jednocześnie domaga się wykupu przez Instytut (...) w W. tej nieruchomości. Dążenie do uzyskania dwukrotnie zapłaty za tą samą nieruchomość nie zasługuje na ochronę. Podobnie nie zasługuje na ochronę interes powódki w świetle zasad współzycia społecznego w sytuacji, gdyby stwierdzono nabycie prawa własności tejże nieruchomości przez zasiedzenie przez Instytut (...) w W.. Prowadziłoby to do zatrzymania przez powódkę kwoty za nieruchomość, która w istocie nie jest jej własnością.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na mocy art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c. orzekł jak w pkt I wyroku.

O odsetkach Sąd orzekł na mocy art. 481 k.c. zgodnie z którym, jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności.

Powód wezwał pozwaną do dobrowolnego spełnienia świadczenia w dniu 28 listopada 2010 roku, które to wezwanie pozwana odebrała w dniu 1 grudnia 2010 roku. Powód wyznaczył pozwanej termin 14 dni na spełnienie obowiązania, a zatem od dnia 16 grudnia 2010 roku pozwana popadła w opóźnienie w związku z nieuiszczeniem należnej powodowi kwoty.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie przepisów art. 108 § 1 k.p.c., 109 § 2 k.p.c., art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. oraz na podstawie przepisu § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. 163 poz. 1349 z późniejszymi

zmianami) i art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (tekst jednolity Dz.U. z 2013r. poz. 1150).

Mając na uwadze, że Skarb Państwa jest zwolniony z ponoszenia opłat w postępowaniu sądowym, a strona pozwana przegrała postępowanie całości, pozwana obowiązana jest zapłacić na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Gdańsku kwotę 66.423 zł tytułem nieuiszczonej opłaty stosunkowej od pozwu zgodnie z dyspozycją art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z dnia 28 lipca 2005r. (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.).

Apelację od przedmiotowego wyroku wywiodła pozwana, która wyrok ten zaskarżyła w całości.

Apelująca domagała się zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia powództwa oraz zasądzenia od strony powodowej na rzecz pozwanej kosztów procesu.

Skarżąca zarzuciła rozstrzygnięciu naruszenie prawa materialnego w szczególności:

- art. 5 k.c. poprzez uznanie, że w przedmiotowej sprawie nie doszło do nadużycia prawa przez organy Skarbu Państwa;
- art. 409 k.c. poprzez uznanie, że pozwana jest osobą wzbogaconą i obowiązek zwrotu korzyści nie wygasł;
- art. 411 pkt 2 k.c. przez uznanie, że spełnione przez Skarb Państwa świadczenie nie czyni zadość zasadom współżycia społecznego co wyłącza możliwość dochodzenia zwrotu;
- art. 481 k.c. przez uznanie, że odsetki należą się powodowi od dnia 16 grudnia 2011r.

Ponadto pozwana zarzuciła orzeczeniu naruszenie prawa procesowego, w szczególności:

- art. 217 § 1 k.p.c., art. 224 k.p.c., art. 227 k.p.c., art. 232 k.p.c., art. 233 k.p.c., art. 316 § 1 k.p.c. i art. 386 § 4 k.c. poprzez:
- nie przeprowadzenie wnioskowanych przez stronę dowodów,
- poprzez błędną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego w wyniku pominięcia dowodów wnioskowanych przez stronę pozwaną,
- wadliwe ustalenie okoliczności faktycznych poprzez nie wyjaśnienie istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności,
- nie ustalenie stanu faktycznego w momencie orzekania i nierozpoznanie przez Sąd I instancji istoty sprawy.

W oparciu o powyższe zarzuty wniosła apelująca o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania za instancję odwoławczą.

W uzasadnieniu apelacji pozwana podkreśliła, że Sąd orzekający w przedmiotowej sprawie powinien zbadać czy organy Skarbu Państwa zajmując ponad 30 lat temu działkę stanowiącą własność pozwanej, bez decyzji o wywłaszczeniu, bez wypłaty stosownego odszkodowania, przekazując ją we władanie państwowej osoby prawnej, podejmując kroki mające na celu pozbawienie pozwanej prawa własności nie dopuściły się nadużycia prawa w świetle art. 5 k.c., działanie takie nie zasługuje na ochronę.

Pozwana podkreśliła, że mając na względzie całość okoliczności poczynszy od zajęcia przez działające w imieniu Skarbu Państwa podmioty w 1971r. własności pozwanej, aż do chwili obecnej, to żądanie przez Skarb Państwa zwrotu kwoty stanowiącej równowartość przejętej przez tenże Skarb Państwa działki bez wypłaty należnego odszkodowania na rzecz właściciela narusza zasady współżycia społecznego, nie zasługuje na ochronę. Postępowanie Skarbu Państwa

narusza, zdaniem skarżącej nadto art. 21 i 64 Konstytucji RP oraz Protokół nr (...) do Komisji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Powód Skarb Państwa – Prezydent Miasta Stołecznego W. zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa w odpowiedzi na apelację pozwanej wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył co następuje:

Apelacja pozwanej jako pozbawiona podstaw podlegała oddaleniu.

Sąd Okręgowy czyniąc w sprawie ustalenia faktyczne nie dopuścił się naruszenia wskazanych w apelacji przepisów postępowania.

Odnosząc się do poszczególnych zarzutów stwierdzić należy, że przepis art. 386 § 4 k.p.c. dotyczy postępowania przed Sądem II instancji, a zatem nie jest możliwe jego naruszenie przez Sąd orzekający w I instancji.

Co do zarzutu naruszenia art. 316 § 1 k.p.c. to również w ocenie Sądu Apelacyjnego nie jest on zasadny bowiem Sąd orzekający uwzględnił w zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia stan rzeczy istniejący w dacie zamknięcia rozprawy.

Oдноśnie zarzutu naruszenia art. 233 k.p.c. cywilnego stwierdzić należy, że skarżąca w treści apelacji w żaden sposób nie rozwinęła tego zarzutu.

Podkreślić należy, że istotne w sprawie okoliczności zostały ustalone w oparciu o dowody z dokumentów, których strony nie kwestionowały i których wiarygodność nie budziła wątpliwości. W kontekście powyższego nie sposób skutecznie postawić Sądowi orzekającemu zarzutu, że nie dokonał oceny zgłoszonego żądania na podstawie „wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego” czyli z uwzględnieniem wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu.

Sąd ocenił wszystkie dowody, które przeprowadził przy czym nie naruszył w zakresie oceny tych dowodów wyznaczających je zasad.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 224 k.p.c. to również zarzut ten nie jest zasadny.

Sąd orzekający przeprowadził dowody istotne dla rozstrzygnięcia sprawy oraz udzielił głosu stronom przed zamknięciem rozprawy. Co do naruszenia art. 232 k.p.c. to przepis ten jest skierowany do stron postępowania, zaś dopuszczenie dowodu przez Sąd z urzędu należy traktować wyjątkowo, a zważywszy, że obie strony były reprezentowane przez podmioty profesjonalne niedoszło także do naruszenia tego przepisu.

Przechodząc do zarzutu naruszenia art. 217 § 1 k.p.c. oraz art. 227 k.p.c. stwierdzić należy, że i te przepisy nie zostały naruszone przez Sąd orzekający.

Art. 217 § 1 k.p.c. jest źródłem uprawnień strony, a nie źródłem obowiązków sądu. W konsekwencji przepis ten określa negatywne skutki prawne dla strony w razie gdy nie skorzysta z przewidzianych w nim uprawnień. Sąd nie może dopuścić się naruszenia art. 217 § 1 k.p.c., podobnie jak i art. 227 k.p.c., który określa jedynie jakie fakty mogą być przedmiotem dowodu (porównaj: m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15.05.2014r. w sprawie IV CSK 503/13).

Przepis art. 227 k.p.c. w toku postępowania dowodowego może zostać naruszony wówczas gdy Sąd odmówi przeprowadzenia dowodu na fakty mające w sprawie istotne znaczenie a ocena ta okaże się wadliwa.

(por. m.in. wyrok SN z dnia 4 listopada 2008r. II PK 47/08, Lex nr 500202, postanowienie SN z dnia 23 stycznia 2001r., IV CKN 970/00, Lex nr 52753, postanowienie SN z 11 maja 2005r., III CK 548/04 Lex nr 151666).

Pozwana wnioskuje o przeprowadzenie następujących dowodów: z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy II C 92/01 prowadzonej przed Sądem Okręgowym w Warszawie oraz sprawy II C 1023/07 prowadzonej przed Sądem Okręgowym Warszawa-Praga w Warszawie (k. 165 akt).

Ponadto pozwana w odpowiedzi na pozew wnioskuje o przeprowadzenie dowodu z zeznań w charakterze świadków – J. B. – Naczelnika Wydziału (...) Skarbu Państwa Urzędu Miasta Stołecznego W. oraz J. K. Urzędu Miasta Stołecznego W. na okoliczność treści prowadzonych przez strony rozmów ugodowych, które to rozmowy pomiędzy pozwaną a podmiotami reprezentującymi Skarb Państwa prowadzone były od 2003r. (k. 58 akt).

Pozwana w piśmie procesowym z 30 listopada 2012r. wносиła także o przeprowadzenie dowodu z zeznań zarządu Instytutu (...) w W. w osobie Dyrektora W. R. na okoliczność przejęcia przez Instytut (...) zabudowań (...), charakteru tego przejęcia i związanych z nim zobowiązań (k. 116 akt).

Na rozprawie w dniu 13 lutego 2014r. Sąd postanowił oddalić wnioski dowodowe pozwanej.

W stosunku do tej decyzji dowodowej Sądu Okręgowego zastrzeżenie zgłosił pełnomocnik pozwanej w trybie art. 162 k.p.c. zarzucając naruszenie art. 224 i 227 k.p.c.

Jak wynika ze stanowiska pozwanej dowody wnioskowane przez nią miały służyć wykazaniu zasadności podnoszonego przez nią w toku postępowania zarzutu nadużycia prawa przez powoda domagającego się zwrotu spełnionego świadczenia.

Otóż sformułowana przez pełnomocnika pozwanej teza dowodowa nie uzasadniała, jak to trafnie uznał Sąd I instancji przeprowadzenia wnioskowanych dowodów z tej racji, że nie zmierzały one do wyjaśnienia istoty sprawy w aspekcie zarzutu naruszenia art. 5 k.c.

Okoliczność treści prowadzonych przez strony rozmów ugodowych skoro ostatecznie do ugody nie doszło i toczyło się postępowanie przed Sądem nie ma znaczenia dla wyjaśnienia istoty tej sprawy podobnie jak bliżej nie określone dokumenty z akt innych spraw sądowych.

Zgodzić się także należy z Sądem I instancji, że kwestia toku sprawy z wniosku Instytutu (...) w W. z udziałem pozwanej nie ma wpływu na rozstrzygnięcie przedmiotowej sprawy chociażby z uwagi na odmienne ukształtowanie stron postępowania.

W ocenie Sądu Apelacyjnego rozstrzygnięcie w sprawie I Ns 1145/12 z wniosku Instytutu (...) w W. o zasiedzenie nieruchomości nie ma wpływu na ocenę zasadności roszczenia powoda z tego względu Sąd Apelacyjny na rozprawie w dniu 26 listopada 2015r. (k. 274v akt) wniosek pełnomocnika pozwanej o zawieszenie przedmiotowego postępowania do czasu prawomocnego zakończenia sprawy o zasiedzenie - oddalił.

Ewentualne zasiedzenie nieruchomości w żaden sposób nie wpłynie bowiem na ocenę stanu wzbogacenia pozwanej w aspekcie podstawy prawnej i faktycznej zgłoszonego żądania.

Tę podstawę określa dyspozycja norm prawa materialnego, które mają znaczenie dla rozstrzygnięcia. Ocena, które fakty mają dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie jest uzależniona od tego jakie to są fakty, a także od tego jak sformułowana i rozumiana jest norma prawna, którą zastosowano przy rozstrzygnięciu sprawy. Podkreślić należy, że stan faktyczny w toczącym się postępowaniu wyznaczony został przez art. 405 k.c. oraz art. 410 § 2 k.c.

Przedstawione przez stronę pozwaną dowody nie pozostawały w zakresie koniecznych ustaleń faktycznych pozwalających na wyjaśnienie istoty sprawy (por. m.in. Komentarz do art. 227 k.p.c. Henryk Dolecki - teza 3 i 4).

Skoro stan faktyczny został ustalony przez Sąd I instancji z zachowaniem reguł prawa procesowego i jako niewadliwy przyjął go Sąd odwoławczy za własny to w dalszej kolejności należy odnieść się do zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Przede wszystkim Sąd orzekający nie naruszył dyspozycji art. 409 k.c., błędnie w ocenie skarżącej uznając, że pozwana jest osobą wzbogaconą i obowiązek zwrotu korzyści nie wygasł.

Podkreślić należy, że ogólne przesłanki bezpodstawnego wzbogacenia należy rozumieć specyficznie w przypadku nienależnego świadczenia, a właśnie z taką sytuacją mamy do czynienia w sprawie niniejszej.

Sam fakt spełnienia nienależnego świadczenia uzasadnia roszczenie kondykcyjne. Oznacza to, że w takim przypadku nie zachodzi potrzeba badania, czy i w jakim zakresie spełnione świadczenie wzbogaciło osobę, na rzecz której świadczenie zostało spełnione (*accipiensa*), jak również czy majątek spełniającego świadczenie (*solvensa*) uległ zmniejszeniu.

Uzyskanie nienależnego świadczenia wypełnia bowiem przesłankę powstania wzbogacenia, a spełnienie tego świadczenia przesłankę zubożenia.

Z chwilą też spełnienia świadczenia nienależnego powstaje roszczenie kondykcyjne, którego treścią jest obowiązek dokonania czynności faktycznej lub prawnej stanowiącej świadczenie przeciwne do spełnionego (por. m.in. wyrok SN z 24 listopada 2011r. w sprawie I CSK 66/11, podobnie wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 23 sierpnia 2013r. w sprawie I ACa 387/13).

W kontekście takiej wykładni roszczenia kondykcyjnego związanego z nienależnym świadczeniem będącego kwalifikowaną postacią bezpodstawnego wzbogacenia twierdzenia pozwanej o naruszenie art. 409 k.c. w związku z przesłankami z art. 5 k.c. stają się bezprzedmiotowe. Skoro bowiem w tego typu roszczeniu nie zachodzi potrzeba badania faktu wzbogacenia osoby na rzecz której świadczenie nastąpiło to konsekwencją tego jest także brak potrzeby badania czy korzyść uzyskana została zużyta, utracona, gdyż na przykład wzbogacony nie miał obowiązku liczyć się z jej zwrotem. Niezależnie należy zauważyć, że kwestie dotyczące sposobu prowadzenia postępowań sądowych w innych sprawach przez powoda nie mają znaczenia dla oceny zasadności roszczenia w aspekcie art. 5 k.c.

Podkreślić należy, że pozwana nie była w żaden sposób ograniczana w prawach do sądu i niezależnie od stanowiska powoda mogła z tego prawa korzystać.

Sąd orzekający nie naruszył także dyspozycji art. 411 pkt 2 k.c. Nie ulega wątpliwości, że jeżeli o istnieniu konkretnego roszczenia przesądza istnienie orzeczenia sądu to sytuacja, w której podstawa prawna odpadła nie można uznać, że zapłata ceny za nieruchomości w sytuacji braku jej nabycia, zachowanie zapłaconej ceny przez sprzedającego czyniło by zadość zasadom współżycia społecznego. Do przepisu art. 411 pkt 2 k.c. znajdują zastosowanie także sytuacje, co do których brak jest prawnego zobowiązania lecz świadczącemu można przypisać moralny obowiązek względem przyjmującego świadczenie. Chodzi najczęściej o świadczenie ze względu na rzekomy obowiązek zwyczajowy lub odpowiadający względem przyzwoitości. Zważywszy na charakter uwzględnionej w przepisie klauzuli generalnej, zwraca się uwagę na celowość ostrożnego stosowania przepisu z ograniczeniem do przypadków szczególnych, świadczeń quasi - alimentacyjnych, pielęgnacyjnych, pomocowych, głównie w relacjach rodzinnych czy prawnych (por. m.in. P. Książek „Bezpodstawne wzbogacenie. art. 405-414 k.c., Komentarz”, C.H. Beck Warszawa 2007, str. 219).

W kontekście powyższego kwestia rodzaju wyboru roszczenia, czy też zaniechanie dochodzenia innego roszczenia, co w konsekwencji mogłoby doprowadzić do przedawnienia, nie może skutkować w ocenie Sądu Apelacyjnego oddaleniem powództwa, na podstawie art. 411 pkt 2 k.c.

Wreszcie należy za pozbawiony podstaw uznać zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 481 k.c. poprzez uznanie że odsetki należą się powodowi od dnia 16 grudnia 2011r.

Powód domagał się od pozwanej zwrotu spełnionego świadczenia, świadczenia nienależnego w terminie 14 dni od doręczenia pozwanej wezwania do zwrotu przekazanych kwot pieniężnych, które to wezwanie pozwana otrzymała 1 grudnia 2014r., a zatem w ocenie powoda pozwana pozostawała w opóźnieniu od dnia 16 grudnia 2011r. i od tej daty

należą się powodowi odsetki ustawowe z tytułu opóźnienia w spełnieniu świadczenia (wezwanie do zapłaty k. 10 akt, potwierdzenie odbioru k. 11 akt, wezwania z k. 12, 13 i 14 akt).

Analiza poglądów doktryny i judykatury na kwestie charakteru zobowiązania do zwrotu nienależnego świadczenia wskazuje, że roszczenie z tytułu nienależnego świadczenia, mającego taki charakter już w chwili spełnienia, staje się od tej chwili wymagalne, jednakże nie należy utożsamiać terminu wymagalności z terminem spełnienia świadczenia. (wyrok SN z 22 marca 2001r., V CKN 769/00, OSNC 2001, nr 11 poz. 166).

Zobowiązanie do zwrotu nienależnego świadczenia ma charakter bezterminowy (por. wyrok uchwała SN z dnia 6 marca 1991r., III CZP 2/91, OSNC 1991, nr 7, poz. 93).

W konsekwencji termin spełnienia tego świadczenia musi być wyznaczony zgodnie z dyspozycją art. 455 k.c., a więc niezwłocznie po wezwaniu skierowanym przez zubożonego (por. także wyrok SN z dnia 29 kwietnia 2009r. II CSK 62/08, LEX nr 520070). Powyższą tezę potwierdza także uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2009r. III CZP 102/09 (OSNC 2010/5/75) zgodnie z którą roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia staje się wymagalne w terminie, w którym powinno być spełnione zgodnie z art. 455 k.c.

W konsekwencji Sąd orzekający nie naruszył dyspozycji art. 481 k.c. uznając, że pozwana pozostaje w opóźnieniu poczynając od 16 grudnia 2011r.

Mając wyżej wskazane okoliczności na uwadze Sąd Apelacyjny na mocy art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanej (pkt I wyroku), zaś o kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnął stosownie do dyspozycji art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 98 k.p.c. oraz § 6 pkt 7 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013r. poz. 490 ze zm.) oraz art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (t.j. Dz. U. z 2013r. poz. 1150 ze zm.).